

Handlingsplanen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995

– ett sammandrag

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Omslagsbild: Kvinna från Baidoa, Somalia, 1993.

Foto: FN 159793/M. Grant

Text: Utrikesdepartementet, Enheten för globalt samarbete,
Gerd Johnsson (genom bearbetning av text från FN)

Handlingplanen från Peking finns som bilaga i Utrikesdepartementets aktstycke Ny serie II:51, 1996 "Förenta Nationernas fjärde kvinnokonferens"

Form och layout: UD-redaktionen, Ingrid Palmklint

Tryck: Regeringskansliets offsetcentral, Stockholm november 1997

ISBN: 91-7496-115-2

Förenta nationernas fjärde kvinnokonferens

Peking, Kina, 4-15 december 1995

Pekingdeklarationen och handlingsplanen (Sammandrag)

Sedan Förenta nationernas första världskonferens om kvinnor hölls för 20 år sedan i Mexico 1975 har viktiga framsteg gjorts på vägen mot jämställdhet mellan kvinnor och män – även om mycket återstår. Kvinnornas tillgång till utbildning och god hälsovård har förbättrats, deras deltagande i den betalda arbetsstyrkan har vuxit och lagstiftning som utlovar lika möjligheter för kvinnor och respekt för deras mänskliga rättigheter har införts i fler länder. Till följd av detta har viktiga förändringar skett i förhållandet mellan kvinnor och män.

Diskriminering av kvinnor är emellertid fortfarande vitt utbredd och våld mot kvinnor är alltjämt en global företeelse. Kvinnornas tillgång till resurser är fortfarande begränsad liksom deras möjligheter till högre utbildning och yrkesutbildning. Ett "glastak" avstänger ännu kvinnorna från befordran i yrkeslivet, förvaltningen och politiken. Kvinnorna utgör den överväldigande majoriteten av den miljard människor som lever i yttersta misär och analfabetism. Beslut som rör kvinnor fattas alltjämt oftast av män.

Pekingdeklarationen och handlingsplanen, som båda antogs enhälligt vid fjärde världskvinnokonferensen 4 – 15 september 1995 av representanter för 189 länder, avspeglar ett nytt åtagande att uppnå de av FN uppsatta målen om jämställdhet, utveckling och fred.

Handlingsplanen från Peking, som innehåller sex kapitel, urskiljer tolv "kritiska områden" som definierar långsiktiga mål och åtgärder som skall vidtas de kommande fem åren av regeringar, det internationella samfundet, frivilligorganisationerna och det privata näringslivet för att förbättra kvinnors villkor.

I Pekingdeklarationen bekräftas regeringarnas åtaganden att avskaffa diskrimineringen av kvinnor och undanröja alla hinder för jämställdhet. Regeringarna erkände också behovet att införliva ett jämställdhetsperspektiv i sina åtgärder och program, som visar hur kvinnors och mäns olika förutsättningar och roller bör beaktas.

Programförklaring och allmän ram

Sedan kvinnokonferensen i Nairobi 1985 har världen genomgått djupgående förändringar som har haft både positiva och negativa effekter för kvinnor. En världsomfattande rörelse i riktning mot demokratisering har öppnat den politiska processen i många länder. De allt starkare kvinnoorganisationerna och nätverken har blivit drivkrafter för förändring.

Samtidigt har en vitt utbredd ekonomisk recession, politisk instabilitet, stora militärutgifter, bristfälligt utformade strukturella anpassningsprogram, en tung utländsk skuldbörda och fortgående miljöförstöring drabbat kvinnor och män.

Handlingsplanen, som är en agenda för att stärka kvinnans ställning, syftar till att vända denna trend. Den syftar till att befrämja och värna alla kvinnors fulla åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter livet igenom på samma villkor som män. Handlingsplanen framhåller också principen om att kvinnor och män ska dela bestämmanderätt och ansvar i hemmet, på arbetsplatsen och i nationella och internationella sammanhang.

För att handlingsplanen skall lyckas behövs ett starkt engagemang av regeringar, internationella organisationer och institutioner på alla nivåer. Det krävs också att tillräckliga resurser avsätts på alla nivåer bl a inom utvecklingssamarbetet.

Fattigdom

Problembeskrivning

Över en miljard människor lever idag i yttersta misär. Det stora flertalet av dem är kvinnor. Under den senaste tioårsperioden har antalet kvinnor som lever i nöd ökat oproportionerligt i förhållande till antalet män och risken att hamna i misär är större för kvinnor än för män. Fattigdomen är särskilt akut bland kvinnor som lever på landsbygden.

Kvinnor är fattigare både därför att de har sämre ekonomiska möjligheter och för att de ofta har sämre möjligheter än män att påverka sina livsvillkor. Deras tillgång till ekonomiska resurser, skolgång och yrkesutbildning samt samhällsservice är begränsad. Deras deltagande i beslutsprocessen är också mycket begränsat. De roller som av tradition anvisats kvinnorna och tendensen att trappa ner samhällets service har på många områden ökat kvinnors fattigdom.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Anta, verkställa och vid behov modifiera en makroekonomisk politik och utvecklingsstrategier så att de inriktas på fattiga kvinnors och mäns behov och strävanden.
- ▶ Se över lagar och förvaltningspraxis för att trygga lika rättigheter och lika tillgång till ekonomiska resurser för kvinnor och män.
- ▶ Ge kvinnorna tillgång till resurser, bl a krediter från sparbanker och kreditinstitut.
- ▶ Utifrån ett jämställdhetsperspektiv utveckla metoder och bedriva forskning i syfte att angripa fattigdomens feminisering.

Handlingsplanen har flera bra exempel på beskrivande text om kvinnor och fattigdom. Dessa kan bl a åberopas och användas i dialogen med ett land eller i utarbetandet av ett tal, t ex paragraferna 48 och 51. För analys av ett programlands politik i teori och praktik finns bra operativ text i paragraferna 58 b, 59 b, 61 b och 68 a.

Undervisning och yrkesutbildning

Problembeskrivning

Undervisning är en mänsklig rättighet och ett viktigt verktyg för att uppnå jämställdhet, utveckling och fred. Även om framsteg överlag har uppnåtts i fråga om att bereda flickor tillträde till primär- och sekundärstadiet utbildningen, är de i många länder alltjämt utsatta för diskriminering genom sedvänja, alltför tidiga äktenskap och graviditet, brist på tillgängliga skolor samt otillräcklig och könsmässigt snedvriden undervisning och undervisningsmaterial. Flickor förvägras fortfarande ofta utbildning av god kvalitet, särskilt på högre nivåer och i fråga om vetenskap och teknologi.

Att investera i formell och informell undervisning och yrkesutbildning för flickor och vuxna kvinnor har visat sig vara ett av de bästa sätten att uppnå effektiv och långsiktig hållbar utveckling samt ekonomisk tillväxt.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

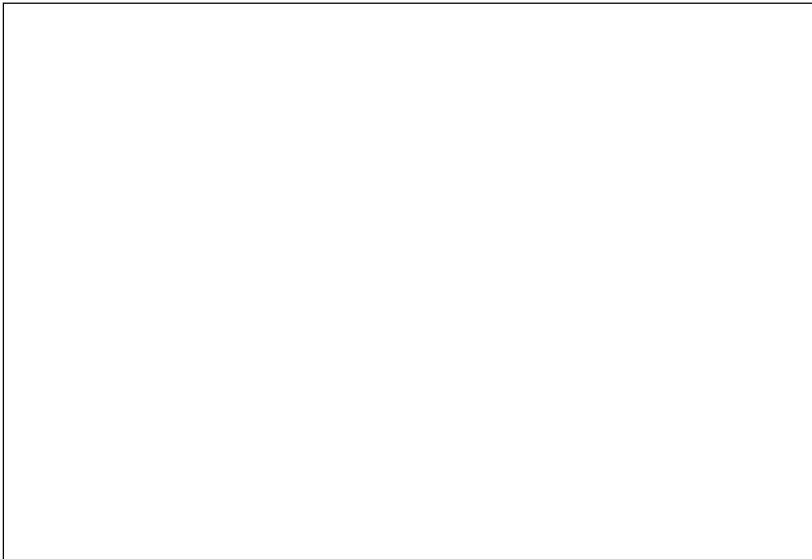
- ▶ Erbjudna kvinnorna lika möjligheter till utbildning. Regeringarna skall också förbinda sig att avskaffa könsskillnaderna i primär- och sekundärskolundervisningen senast år 2000, och att uppnå skolundervisning för alla före år 2015.
- ▶ Utrota analfabetismen bland kvinnor. Regeringarna skall reducera analfabetismen bland kvinnor med minst hälften av 1990 års nivå.
- ▶ Förbättra kvinnornas tillgång till yrkesutbildning, vetenskap och teknologi samt vidareutbildning.
- ▶ Utveckla icke-diskriminerande skolundervisning och yrkesutbildning.
- ▶ Anslå tillräckliga medel till reformer av undervisningen och övervaka genomförandet av dessa reformer.
- ▶ Befrämja livslångt lärande och yrkesutbildning för flickor och vuxna kvinnor.

Centralt på detta område i handlingsplanen är hur brister i utbildningen utgör hinder för kvinnors utveckling. Nödvändigheten av utbildning för kvinnor och vilka fördelar som vinnas med det beskrivs i t ex paragraf 69. Beskrivande fakta på utbildningsområdet ges i paragraf 70 och förslag på konkreta insatser i bl a paragraf 88.

Hälsa

Problembeskrivning

Med hälsa menas känslomässigt, socialt och fysiskt välbefinnande. Den betingas av de sociala, politiska och ekonomiska sammanhang i kvinnors och mäns liv liksom av biologiska faktorer. Att åtnjuta så god fysisk och mental hälsa som möjligt är livsviktigt för kvinnans välbefinnande. Detta är också avgörande för kvinnors förmåga att delta på det offentliga och privata livets alla områden. Denna rättig-

Kvinna som bär ett barn i La Paz, Bolivia 1993. Det finns över 4.5 miljarder människor ojämt fördelade på världens befolkade områden. Deras livskvalité påverkas i stor utsträckning av mönster i befolkningstäthet och -tillväxt. Vissa länder står redan inför allvarliga problem vad gäller överbefolkning, vilket visar sig i form av brist på livsmedel, bristande bostäder, bristande hälsa och utbildningsväsende samt hög arbetslöshet. Andra befarar att den moderna livsstilen kan leda till miljöförstöring och sinande naturresurser. FOTO: FN 155233, JOHN ISSAC.

het måste tryggas under kvinnans hela levnad på jämställd fot med mannen.

I handlingsplanen definieras reproduktiv hälsa som ett tillstånd av fullkomligt fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande och sexuell hälsa, som har till syfte att förhöja livskvaliteten och förbättra förhållandet människor emellan. Ett jämställt förhållande mellan män och kvinnor i fråga om sexuella relationer och reproduktion fordrar ömsesidig aktning, samtycke och delat ansvar. Handlingsplanen erkänner att sexuella rättigheter och hälsa vilar på erkännandet av alla pars och enskilda individers grundläggande mänskliga rättighet att fritt och under ansvar bestämma hur många barn de vill ha och när de vill ha dem. De har också rätt att besluta om sin sexualitet utan diskriminering, tvång eller våld.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

► Förbättra kvinnornas möjligheter att komma i åtnjutande av ändamålsenlig och ekonomiskt överkomlig hälsovård av god kvalitet

samt att få upplysning om service inom hälsovården i hela sin livstid.

- ▶ Minska mödradödligheten till högst hälften av 1990 års nivåer fram till år 2000 och med ytterligare hälften till år 2015.
- ▶ Uppmana både kvinnor och män att ta ansvar för sitt sexuella agerande.
- ▶ Beakta såväl kvinnors som mäns situation i fråga om sjukdomar som överförs sexuellt, HIV/AIDS samt sexuella hälsofrågor och hälsofrågor som avser reproduktionen.
- ▶ Avsätta större anslag för hälsovård för kvinnor och övervaka uppföljningen härav.

Beskrivande text gällande flickors och kvinnors hälsa, sambanden mellan kvinnors välbefinnande, jämställdhet och mänskliga rättigheter samt kvinnans begränsade kontroll över sin reproduktiva hälsa finns i bl a paragraferna 89, 93 och 96. Bra åtgärdsförslag om kvinnors rättigheter finns bl a i paragraferna 106 och 107.

Våld

Problembeskrivning

I alla samhällen är kvinnor och flickor i högre eller lägre grad utsatta för fysisk, sexuell och psykisk misshandel över inkomst-, klass- och kulturella gränser, både offentligt och privat. De får ofta räkna med risken för våldtäkt, sexuellt utnyttjande, sexuella trakasserier och förödmjukelser på arbetsplatsen och i skolorna. De är särskilt utsatta för systematiskt våld under krig. Sexuella övergrepp, påtvingad graviditet, sterilisering och fosterfördrivning, könsurval före födseln och barnamord på flickor är grova våldshandlingar. Alla sådana våldshandlingar kränker, hindrar och omintetgör kvinnornas åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Kategorier som migrerande kvinnliga arbetstagare kräver särskild uppmärksamhet därför att de är särskilt utsatta för våld.

Obefintliga, förebyggande lagar och skyddslag, brist på tillgång till skydd av sådana lagar eller verkningslöst upprätthållande av res-

pekten för den från myndigheternas sida – i den mån de förekommer – tjänar endast till att institutionalisera och öka kvinnoväldet.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Lagstifta för att stoppa kvinnoväldet och genomdriva att lagarna efterlevs.
- ▶ Arbeta aktivt för att ratificera och tillämpa alla internationella avtal om kvinnoväld, inklusive FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.
- ▶ Stifta nya lagar och se till att de som finns efterlevs för att bestraffa medlemmar av säkerhetsstyrkorna, polisen och andra offentliga organ som utsätter kvinnor för våld.
- ▶ Verka för att polisen skyddar kvinnor, att inrätta kvinnojourer och tillhandahålla rättshjälp och andra möjligheter för flickor och kvinnor i fara och erbjuda förebyggande rådgivning och rehabilitering för dem som begår våld mot kvinnor.
- ▶ Upprätta nationellt och internationellt samarbete för att komma till rätta med kriminella organisationer som bedriver kvinnohandel.

Text som talar om behovet av lagstiftning mot våld mot kvinnor, utbildning av polis m m finns i handlingsplanens paragrafer 118 och 121. Hur våld mot kvinnor på ett konkret sätt skall motverkas finns beskrivet i bl a paragraf 124 g.

Väpnade konflikter

Problembeskrivning

Fred är en grundförutsättning för att nå jämställdhet mellan kvinnor och män. Dessvärre förekommer fortfarande väpnade konflikter och andra typer av konflikter i många delar av världen. Aggression, utländsk ockupation och etniska och andra konflikter är en aktuell

verklighet som drabbar både kvinnor och män i nästan alla regioner, särskilt i samband med stora militärutgifter och vapenhandel.

Fastän kvinnorna sällan spelar någon roll i de beslut som leder till väpnade konflikter, verkar de ofta för att bevara samhällsordningen under konflikter och ger viktiga bidrag i fred och konfliktlösning.

I handlingsplanen erkänns att våldtäkt, som ofta är vanligt förekommande under väpnade konflikter, är ett brott och, under vissa omständigheter, kan vara liktydigt med folkmord. Handlingsplanen utdömer "etnisk rensning" som krigsstrategi och betecknar våldtäkt som en av dess följder. Detta bruk måste stoppas och gärningsmännen straffas, säger handlingsplanen.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Öka kvinnornas deltagande i konfliktlösning på beslutsnivå.
- ▶ Erkänna kvinnornas viktiga roll i och bidrag till fredsrörelserna över hela världen.
- ▶ Erkänna behovet att beskydda kvinnor som lever under väpnade konflikter och andra konflikter under främmande ockupation eller som har blivit flyktingar eller tvångsförflyttade.

I bl a paragraf 131 och 135 finns bra beskrivande text av kvinnors utsatta situation vid väpnade konflikter. Vad gäller åtgärdsförslag, är handlingsplanens paragraf 145 d central då den slår fast att våldtäkt under väpnade konflikter betraktas som en krigsförbrytelse.

Ekonomi

Problembeskrivning

Kvinnornas bidrag till ekonomin är överallt betydande. Deras andel av den betalda arbetsstyrkan fortsätter att öka. De deltar alltmer i små och medelstora företag och deras inkomst blir allt nödvändigare i alla hushåll. Men kvinnorna är i hög grad uteslutna från ekonomiskt beslutsfattande. De ställs inför låga löner, dåliga arbetsförhål-

I Afrika är den traditionella kvinnorollen under förändring. Nu arbetar kvinnor även utanför hushållet liksom kvinnan på bilden som förbereder mat för försäljning. Ghana 1985. FOTO: WHO, P. ALMASY.

landen och begränsade möjligheter i arbets- och yrkeslivet. Fastän kvinnorna liksom männen bidrar till utvecklingen med både betalt och obetalt arbete, medräknas inte obetalt arbete – exempelvis sysslor i hemmet och i samhället – i t ex nationalräkenskaperna. Diskriminering i fråga om skolgång och utbildning, anställning, lön och befordran, arbetsvillkor, brist på tillgång till produktiva resurser och orättvis fördelning av familjeansvaret bidrar till att begränsa kvinnornas möjligheter i fråga om anställning liksom i det ekonomiska livet och i yrkeslivet.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Befrämja kvinnornas ekonomiska rättigheter och oberoende, bl a möjligheten att ta anställning, åtnjuta fullgoda arbetsförhållanden och bestämma över egna tillgångar.
- ▶ Befrämja lika möjligheter för kvinnor att få tillgång till resurser, arbete, marknader och handel.
- ▶ Tillhandahålla yrkesutbildning och marknadstillträde, information och teknologi, särskilt för kvinnor med små inkomster.
- ▶ Förstärka kvinnornas ekonomiska förmåga och kommersiella nätverk.
- ▶ Eliminera könssegregering i yrkeslivet och alla former av diskriminering på arbetsmarknaden.
- ▶ Befrämja harmonisering av arbetet och ansvaret för familjen mellan kvinnor och män.

Handlingsplanens avsnitt om ekonomi utgör bl a ett konkret komplement till avsnittet om fattigdom. Texter som bra beskriver kvinnors ekonomiska villkor finns i paragraferna 152 och 156. Operativa texter på detta område finns i paragraferna 165 a, b, c och 166 a, c samt 178 e.

Beslutsfattande

Problembeskrivning

Kvinnornas deltagande på jämställd fot i beslutsfattandet är inte bara ett krav på social rättvisa och demokrati. Det är också väsentligt för att uppnå ett tillförlitligt styrelsesätt med full insyn som bättre avspeglar samhällets sammansättning och synliggör såväl kvinnors som mäns intressen.

Trots den vitt utbredda rörelsen mot demokratisering i de flesta länder, är kvinnorna fortfarande i stor utsträckning underrepre-

Azerbajjan, Baku, vattenanordning. I många flyktingläger innebär förorenat vatten och bristfälliga sanitära anläggningar ett allvarligt hot mot hälsan.

FOTO: UNHCR/23017/05.1993/A. HOLLMAN.

senterade på de flesta nivåerna i förvaltningar, särskilt i ministerier och andra verkställande organ. Totalt sett innehas bara cirka 10 procent av platserna i parlamenten världen över av kvinnor.

På samma sätt är kvinnorna underrepresenterade på beslutsnivå inom konst, kultur, idrott, medier, utbildning, religion och rättsväsende, vilket har hindrat dem från att få inflytande i många centrala institutioner och politikområden. FN:s ekonomiska och sociala råd har satt upp ett mål att besätta 30 procent av de beslutsfattande positionerna med kvinnor år 1995.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Säkerställa att kvinnorna får lika tillgång till och fullt deltagande i maktstrukturerna och beslutsfattandet i statliga myndigheter och statlig förvaltning, innefattande domstolsväsendet, frivilligorganisationer, politiska partier samt fackföreningar och internationella organisationer.
- ▶ Förbättra kvinnornas förmåga att delta i beslutsfattande och ledande positioner.

Nödvändigheten av kvinnors deltagande på beslutsfattande nivå beskrivs bl a i paragraf 181. Åtgärder som bör vidtas för att även kvinnor skall inneha beslutsfattande positioner återfinns bl a i paragraf 190 a.

Institutionella mekanismer

Problembeskrivning

De flesta länder har inrättat institutioner för att stärka kvinnornas ställning. Dessa är olika till formen och ojämna i fråga om effektivitet. De blir ofta åsidosatta i ländernas statsförvaltningar, saknar klara mandat liksom tillräckliga personal- och andra resurser, samt stöd från ländernas politiska ledarskap. På de regionala och internationella planen stöter mekanismer och institutioner för befrämjande av kvinnan på liknande problem.

Många organisationer har utvecklat "gender"-baserade metoder för att analysera kvinnors och mäns olika villkor och behov. Dessvärre tillämpas dessa endast sporadiskt eller inte alls.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Inrätta eller förstärka nationella mekanismer och säkerställa att ansvaret för befrämjande av kvinnor ligger på högsta möjliga regeringsnivå.
- ▶ Inarbeta perspektiv som tillgodoser kvinnors och mäns olika villkor och behov i lagstiftning, statlig policy och statliga program och projekt; tillse att en analys görs av den inverkan policybeslut får på kvinnor och män innan besluten fattas.
- ▶ Ta initiativ till och sprida könsuppdelade data och uppgifter för planering och utvärdering och mäta kvinnors och mäns obetalda arbete.

Mekanismer för kvinnors inflytande beskrivs bl a i paragraf 184. Vidare ges konkreta förslag på åtgärder bl a i den operativa texten i paragraf 192 g.

Modernt och traditionellt möts på en gata i nordafrika.

FOTO: WHO/UNICEF, B. WOLFF.

Mänskliga rättigheter

Problembeskrivning

Alla mänskliga rättigheter är universella, odelbara, ömsesidigt beroende och relaterade till varandra. Att de åtnjuts fullt ut och på lika fot av flickor och vuxna kvinnor är en prioritet för regeringarna och Förenta Nationerna och av avgörande betydelse för att uppnå jämställdhet. Regeringarna skall aktivt verka för att befrämja och värna dessa rättigheter. Erkännandet av kvinnans mänskliga rättigheter avspeglas bl a i att tre fjärdedelar av FN:s medlemsstater har anslutit sig till FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Men flera länder har uttryckt reservationer mot centrala delar av konventionen och noterat att klyftan mellan rättigheterna och deras praktiska tillämpning på många håll bottnar i regeringarnas bristande engagemang i att befrämja och värna dessa rättigheter. Många regeringar har också misslyckats med att informera kvinnor och män på ett likvärdigt sätt om dessa rättigheter och kvinnors rättigheter som de uttrycks i andra MR-konventioner.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Befrämja och värna kvinnornas mänskliga rättigheter genom att fullt ut tillämpa alla konventioner om mänskliga rättigheter, bl a FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.
- ▶ Tillse att alla internationella avtal om mänskliga rättigheter tillämpas genom att se över nationella lagar.
- ▶ Säkerställa jämställdhet och icke-diskriminering både enligt lag och i praktiken.
- ▶ Genom information och utbildningsinsatser verka för att kvinnor blir medvetna om sina lagliga rättigheter.

Handlingsplanens centrala delar gällande mänskliga rättigheter betonar regeringars skyldighet att främja och skydda kvinnors mänskliga rättigheter och understryker vikten av att regeringar ratificerar konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Dessutom betonas även att alla vittgående reservationer till konventionen skall dras tillbaka. Bra beskrivande paragrafer är t ex 215 och 219 och bra handlingsinriktade operativa är 230 och 232 b-d och h.

Massmedia

Problembeskrivning

Idag arbetar många kvinnor i massmedia, men få har nått beslutsfattande positioner. I många länder förmedlar massmedia en negativ och nedsättande kvinnobild som inte avspeglar kvinnors olika liv och bidrag till samhället. Särskilt påverkas kvinnor negativt av våldsamma, förnedrande eller pornografiska massmediaprodukter.

Medierna har överallt möjlighet att ge mycket större bidrag till att främja jämställdhet. Medierna kan skapa självreglerande meka-

nismer som kan bidra till att avskaffa snedvridna könsroller. Kvinnor kan också ges inflytande genom att få större färdigheter i, kunskaper om och tillgång till informationsteknologi.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Öka kvinnornas tillgång till och deltagande i massmedia och de nya kommunikationsteknologierna. Regeringarna bör sträva efter att uppnå könsjämvikt vid tillsättning av kvinnor och män i alla rådgivande, styrande, reglerande och övervakande organ.
- ▶ Utan att det strider mot yttrandefriheten utforma yrkesinriktade riktlinjer och uppförandekoder inom massmedia och reklamindustri och andra yrkesregler för att befrämja framställning av icke stereotypera kvinnobilder.

Kvinnors medverkan i beslutande fora inom media och betydelsen av att undvika stereotypera föreställningar om kvinnor och män beskrivs bl a i paragraferna 236 och 237. Konkreta insatser på detta område anges bl a i paragraf 239 a, b, c.

Miljö

Problembeskrivning

Som producenter och konsumenter, familjeförsörjare och uppfostrare spelar kvinnan en viktig roll i att befrämja en miljömässigt hållbar utveckling.

Försämringen av naturresurserna har en negativ inverkan på hälsa, välbefinnande och livskvalitet för befolkningen i allmänhet och för flickor och kvinnor i alla åldrar. Emellertid är kvinnorna, som sällan har någon formell utbildning i att handha naturtillgångar, ställda utanför beslutsfattandet och får alltför ofta se sin erfarenhet och kunskaper åsidosatta.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Aktivt engagera både kvinnor och män i beslutsprocessen i miljöfrågor på alla nivåer, bl a för att leda, utforma, planera, verkställa och utvärdera miljöprojekt.
- ▶ Inarbeta jämställdhetshänsyn och -perspektiv i policy och program med inriktning på hållbar utveckling.
- ▶ Stärka befintliga mekanismer eller upprätta nya mekanismer nationellt, regionalt och internationellt för att utvärdera den inverkan utvecklingspolitiken och miljöpolitiken har på kvinnor.

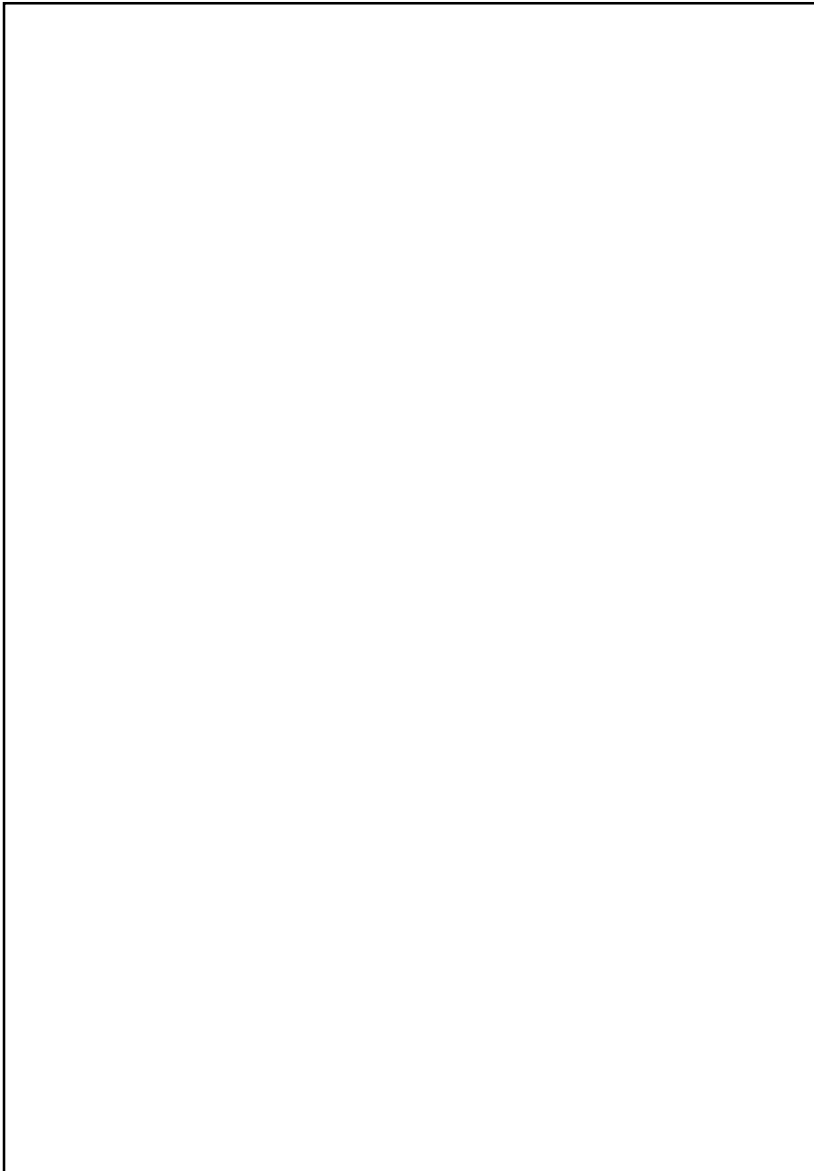
Kvinnors centrala roll i fråga om hantering av naturresurser och betydelsen av kvinnors inflytande och medverkan i beslutsfattande organ beskrivs i paragraferna 248 och 249. Konkreta åtgärder anges i t ex paragraf 253 a och e.

Flickor

Problembeskrivning

I många länder utsätts flickor och kvinnor för diskriminering från tidigaste ålder, under barndomen och som vuxna. Till följd av skadliga attityder eller sedvänjor – såsom kvinnlig könsstympning, preferens för söner, tidiga äktenskap, sexuellt utnyttjande och sedvänjor i fråga om hälsa och föda – överlever färre flickor än pojkar till vuxen ålder i flera områden i världen. Beroende på avsaknad av skyddslagar eller bristande efterlevnad av gällande lagar, är flickor mer utsatta för alla former av våld, särskilt sexuellt våld. I många områden utsätts flickor för diskriminering vad gäller möjlighet till skolgång och yrkesutbildning.

Varje år får mer än 15 miljoner flickor i åldrarna 15 – 19 år barn och ställs inför komplikationer som hänger samman med graviditeten. Flickor är bl a genom graviditeten och social utstötning mer utsatta än pojkar för följderna av oskyddade och förtidiga sexuella förbindelser däribland HIV/AIDS.

En mor och hennes barn i Bhutan, 1981. Två av samhällets allvarligaste problem i dag – orsakade av den snabbt tilltagande befolkningstillväxten i världen – är bristen på godtagbara bostäder och försämringen av villkor under vilka människor lever och arbetar. Många städer, framför allt de i världens fattigare länder, har inte möjlighet att erbjuda fullgoda bostäder, mat, sanitära anläggningar, vård, arbete och annan huvudsaklig samhällsservice till alla människor som dras till städerna i sökandet efter ett bättre liv. Landsbygden överges och negligeras. Urbaniseringen är dock inte i sig av ondo. Den processen kan vara positiv då den resulterar i ekonomisk utveckling så väl som en förbättrad livskvalité. FN 152 046, JOHN ISAAC.

Handlingsplanens rekommendationer är att:

- ▶ Avskaffa all slags diskriminering av flickor. Anta adekvata lagar för att garantera och trygga lika arvsrätt oavsett barnets kön och tillse att dessa lagar respekteras.
- ▶ Avskaffa negativa kulturella attityder och sedvänjor mot flickor, såsom barnamord på flickor, könsstympning, incest och prostitution.
- ▶ Avskaffa diskriminering av flickor i fråga om skolgång, utveckling av färdigheter och yrkesutbildning.
- ▶ Avskaffa diskriminering av flickor i fråga om hälsovård och föda.
- ▶ Avskaffa ekonomiskt utnyttjande av barnarbete och skydda unga flickor på arbetsplatserna.

Den diskriminering som många flickor och kvinnor utsätts för under hela sin livscykel (prenatal könsdiskriminering, könsstympning, barnäktenskap, sexuellt utnyttjande, diskriminering vad gäller fördelning av mat etc.) beskrivs i handlingsplanen i t ex paragraf 259. Mycket bra förslag på åtgärder ges vidare i paragraf 274 a, d, e, 277 d och – i synnerhet – 283 d.

Institutionella och finansiella arrangemang

Problembeskrivning

Handlingsplanen ställer upp ett antal åtgärder inriktade på att åstadkomma grundläggande förändring. Det är viktigt att handla omedelbart och på ett ansvarsfullt sätt för att målen skall kunna uppnås till år 2000.

Det är i första hand regeringarna som är ansvariga för att genomföra dessa åtgärder. Men framgången beror också på olika nationella, regionala och internationella institutioner, både statliga och privata. Dessa behöver klara och kraftfulla mandat, auktoritet och resurser.

Vid slutet av 1996 bör alla regeringar ha gjort upp egna nationella strategier eller handlingsplaner. Regeringarna bör inrätta nya mekanismer eller förbättra effektiviteten i de mekanismer som redan finns för att befrämja kvinnans ställning och söka aktivt stöd från en vid krets av andra aktörer.

Handlingsplanen från Peking slår tydligt fast att engagemang på det nationella planets högsta politiska nivå är av avgörande betydelse för att handlingsplanen skall kunna genomföras.

Handlingsplanens rekommendationer är:

- ▶ Regionalt och subregionalt bör FN:s regionala kommissioner befrämja och stödja de nationella institutionerna. Regionala institutioner bör utveckla och sprida kännedom om regionala handlingsplaner för att genomföra handlingsplanen inom givna tidsramar och resurser.
- ▶ På det internationella planet bör alla FN-systemets enheter få de resurser och det stöd som behövs för att utföra uppföljningsverksamhet. Internationella finansinstitut uppmanas att se över och ompröva sin policy för att säkerställa att deras investeringar och program gagnar kvinnorna.
- ▶ För att säkerställa att handlingsplanen genomförs i hela systemet och ge råd i jämställdhetsfrågor, uppmanas FN:s generalsekreterare att inrätta en befattning på hög nivå i sin stab. Handlingsplanen kräver också att tillräckliga ekonomiska medel avsätts från alla källor och inom alla sektorer.

I paragraferna 293 och 361 finns beskrivande text gällande institutionella och finansiella frågor där det poängteras att enskilda regeringar bär huvudansvaret för handlingsplanens genomförande, men att också additionella resurser från världssamfundet behövs.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Enheten för globalt samarbete